

Kopjes koffie

Rianne van Melik.

Rianne van Melik (rienne.vanmelik@ru.nl) en Jamea Kofi (jamea.kofi@ru.nl) van de Radboud Universiteit doen onderzoek naar openbare bibliotheken als sociale infrastructuur. In deze column bespreken ze om beurten hun belangrijkste bevindingen. Zie ook transforminglibraries.net

'In de moderne bieb kom je voor koffie, de krant en een computercursus', kopte NH Nieuws in april 2022. Vroeger was dat haast ondenkbaar, de combinatie van boeken en koffie. Er zou maar eens een koffievlek op de pagina's kunnen belanden! Tegenwoordig is het heel normaal om al lezend of kletsend te genieten van een *latte in the library*.

TEKST: RIANNE VAN MELIK, GEOGRAFIE, PLANOLOGIE & MILIEU (GPM) RADBOUD UNIVERSITEIT, NIJMEGEN.

Een van de medewerkers in mijn eigen bibliotheek constateerde onlangs dat ze voor iemand die alleen maar thee drinkt opvallend veel koffie zet. Koffie aanbieden is niet alleen een extra service aan de klanten van de bibliotheek, maar ook onderdeel van het sociale programma van veel bibliotheken. Denk aan initiatieven als de Huiskamer van ..., Effe buurten, Koffie met ..., Taal, Thee en Koffie, en Kleintje Koffie. Door koffie soms letterlijk in de titel van zulke activiteiten te noemen, wordt aangegeven dat de bibliotheek meer biedt dan toegang tot boeken en informatie. Het is een plek waar mensen zich thuis kunnen voelen; een Douwe Egberts-sfeertje in de bieb.

De Britse schrijfster Zadie Smith brengt in haar essay *The North West London Blues* een ode aan de bibliotheek, een van de laatste openbare plekken die niet door commercie wordt gedomineerd, of in haar eigen woorden: *'The only thing left on the high street that doesn't want either your soul or your wallet.'* In vergelijkbare woorden concludeert schrijfster en taalliefhebber Paulien Cornelisse in de Volkskrant dat de bibliotheek uniek is: 'Het is het enige gebouw in de publieke ruimte waar je geen geld hoeft uit te geven, en waar je ook geen religie wordt aangeboden. Laat het tot je doordringen: verder kost alles, álles, geld of toewijding.'

Hoe verhouden deze twee ontwikkelingen zich tot elkaar, maakt de koffiedrinktrend de bibliotheek inclusiever of juist niet? In mijn bibliotheek kost een kopje koffie 50 cent, maar in veel andere bibliotheken zijn de opties inmiddels exclusiever en dus duurder.

Welke doelgroep dien je als je bijvoorbeeld Starbucks koffie aanbiedt, zoals de centrale bibliotheek in Rotterdam? Hier kost een caffè americano al snel vijfmaal zo veel. Bij de opening van deze Starbucks-vestiging in 2019 interviewde het Rotterdams Dagblad een van de bibliotheekmanagers. Die verwachtte dat rondstruinende toeristen nu makkelijker naar binnen zouden lopen: 'Het [Starbucks] is voor veel mensen een iconisch bedrijf. Dat levert ons een meer internationaal publiek op.'

Natuurlijk kun je de bibliotheek in Rotterdam ook bezoeken zonder ruim drie euro uit te geven aan een latte macchiato; de huisregels laten het toe je eigen eten en drinken te consumeren (enkele uitzonderingen daargelaten). Er is ook een automaat waar je koffie voor één euro kunt krijgen, hoewel die tijdens mijn laatste bezoek net even defect bleek te zijn. Het gaat ook niet om de precieze prijs voor koffie, maar wel om het beeld van toegankelijkheid dat wordt geschetst. Wat als je geen internationale toerist bent maar een werkzoekende? Gebruikmaken van het internet in de bibliotheek kost € 2,50 per dag als je geen abonnement hebt. Even naar het toilet gaan is evenmin gratis. Zo is de bibliotheek een plek waar je toch geld uit moet geven.

Het is begrijpelijk dat bibliotheken niet alle diensten gratis kunnen verlenen. Bovendien zullen sommige bezoekers het aanbod van inspannende bibliotheekcafés zeer kunnen waarderen en het zich prima kunnen veroorloven. Maar het is belangrijk een betaalbaar of misschien zelfs wel gratis alternatief te hebben voor mensen voor wie dat niet geldt.